

МІНІСТЕРСТВО МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ
УКРАЇНИ

ЗАТВЕРДЖЕНО
В. о. ректора НУФВСУ,
голова приймальної комісії
Геннадій ВАСИЛЬЧУК

ПРОГРАМА

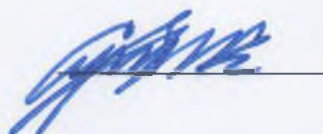
вступного іспиту для осіб із груп маломобільного населення
на здобуття третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
(ступінь доктора філософії)

МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

(альтернативне вступне випробування замість ЄВВ відповідно до наказу
МОН України від 19.05.2025 № 740)

Розглянуто і затверджено на засіданні
приймальної комісії НУФВСУ,
протокол № 6 від 18 травня 2026 року

Відповідальний секретар
приймальної комісії НУФВСУ

 Олег СЕРЕБРЯКОВ

Київ – 2026

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Ця Програма розроблена на підставі:

- Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII (зі змінами);
- Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою КМУ від 23.03.2016 № 261 (в редакції постанови КМУ від 19.05.2023 № 502);
- Програми єдиного вступного випробування з методології наукових досліджень, затвердженої наказом МОН України від 19.05.2025 № 740 (далі – Програма ЄВВ МОН);
- Порядку організації інклюзивного навчання у закладах вищої освіти, затвердженого постановою КМУ від 08.07.2015 № 579;
- Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні»;
- Правил прийому до НУФВСУ на 2026 рік.

1.2. Ця Програма визначає зміст, структуру та умови проведення вступного іспиту з методології наукових досліджень для осіб, які належать до груп маломобільного населення (далі – МГН) і вступають на третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти (доктор філософії) до НУФВСУ.

1.3. Іспит для МГН є альтернативою єдиному вступному випробуванню (ЄВВ). Зміст іспиту повністю відповідає Програмі ЄВВ МОН (наказ № 740 від 19.05.2025), структурі та когнітивним рівням предметного тесту.

1.4. Категорії осіб, на яких поширюється дія цієї Програми:

- особи з порушеннями опорно-рухового апарату;
- особи з порушеннями зору;
- особи з порушеннями слуху;

- особи з тяжкими соматичними порушеннями, що обмежують рухову активність.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ІСПИТУ

2.1. Форма проведення

Іспит проводиться у письмовій або усній формі за вибором вступника з урахуванням стану здоров'я. Для осіб з вадами зору та порушеннями функцій верхніх кінцівок передбачена усна форма із залученням секретаря-асистента або використання технічних засобів.

2.2. Адаптовані умови для МГН

Категорія вступника	Форма	Спеціальні умови
Порушення ОРА (крісло колісне, милиці)	Письмова або усна	Доступне приміщення; +50% часу; власні ТЗ дозволено
Порушення зору (з тотальною сліпотою)	Усна	Секретар-асистент; матеріали шрифтом Брайля або у форматі МРЗ
Порушення зору (слабозорі)	Письмова	Шрифт ≥ 18 пт; +30% часу; лупа
Порушення слуху (з тотальною глухотою, слабчуючі)	Письмова	Перекладач жестової мови (за потребою)
Тяжкі захворювання; учасники бойових дій з інвалідністю	За вибором	+50% часу; перерви; окреме приміщення; засоби медпризначення

2.3. Тривалість іспиту

Стандартна тривалість – 120 хвилин. При збільшенні часу на 30% – 156 хвилин; при збільшенні на 50% – 180 хвилин.

2.4. Екзаменаційна комісія

Комісія складається не менше ніж з трьох осіб: голови та двох членів – науково-педагогічних працівників НУФВСУ. За потреби залучаються секретар-асистент та/або перекладач жестової мови.

3. ЗМІСТ ІСПИТУ

Зміст іспиту повністю відповідає Програмі єдиного вступного випробування з методології наукових досліджень, затвердженій наказом МОН України від 19.05.2025 № 740. Нижче наведено деталізовану структуру за чотирма розділами програми МОН із зазначенням питомої ваги та когнітивних рівнів.

Розділ	Найменування розділу	Питома вага, %
1	Наука та наукові дослідження в сучасному світі	20–30
2	Загальне уявлення про методологію наукового дослідження	40–50
3	Система організації наукової діяльності	19–29
4	Представлення наукових досліджень	5–7

Когнітивні рівні: Рівень А – Знання; Рівень В – Знання, розуміння

РОЗДІЛ 1

НАУКА ТА НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

(питома вага 20–30%)

1.1. Феномен науки (питома вага 5–7%)

1.1.1. Наука як складова культури (соціокультурний феномен):

– відмінності науки від інших складових культури: наука та філософія, наука та релігія, наука та мистецтво (рів. В);

– наука як основний засіб отримання нового об'єктивного знання (рів. В);

– наука як система знань (теорії, закони, гіпотези, поняття, наукові методи); наука як дослідницька (пізнавальна) діяльність; види наукової діяльності згідно з Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність»; наука як соціальний інститут (рів. В).

1.1.2. Характерні ознаки та функції науки:

– критерії науковості: об'єктивність та предметність, системність, можливість перевірки, раціональність, доказовість, обґрунтованість і достовірність результатів, орієнтація на передбачення, наявність понятійно-категоріального апарату та власної методології (рів. В);

– основні функції науки: пізнавальна, евристична, практична (виробнича), світоглядна, соціальна, культурно-виховна, освітня (рів. В);

– сучасні підходи до класифікації наук: за цілями дослідження (фундаментальні, прикладні, розробки), за предметом (природничі, технічні, суспільні, гуманітарні) (рів. В).

1.1.3. Наука, ненаука і псевдонаука, проблема демаркації:

– наука, ненаука, псевдонаука, протонаука; наука та доказовість, несуперечливість емпірично встановленим фактам, відтворюваність результатів; науковий скептицизм (рів. В).

1.1.4. Структурні елементи науки:

– поняття об'єкта і суб'єкта науки, їх взаємозв'язок та взаємозалежність (рів. В);

– науковий факт, поняття, термін, категорія, ідея, проблема, гіпотеза, концепція, теорія, закон, закономірність, науковий принцип (рів. В).

1.2. Організація наукової діяльності в Україні (питома вага 1,5–2,5%)

– основні питання наукової діяльності, що регулюються законами України «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про вищу освіту» (рів. В);

– третій рівень вищої освіти – кваліфікації, ступені, основні вимоги до компетентностей і результатів навчання (рів. В).

1.3. Розуміння наукового дослідження (питома вага 8–12%)

1.3.1. Поняття «наукове дослідження»:

– історичний, прагматичний, теоретичний, соціальний контекст поняття «наукове дослідження»; зв'язок з поняттями: знання, інформація, розвідка, пошук, відкриття, винахід, прогрес (рів. В);

– значення та функції наукових досліджень у сучасному суспільстві; наукове дослідження та інші види отримання інформації: практичний і теоретичний досвід, інстинктивні дії, навчання, дії навмання (рів. В);

– фундаментальні та прикладні наукові дослідження як основні форми наукової діяльності (рів. В).

1.3.2. Наукове дослідження як процес:

– визначення проблеми дослідження; підготовка, виконання дослідження; оприлюднення, обговорення й уточнення результатів як стадій (етапів) науково-дослідного процесу (рів. В).

1.3.3. Класифікації наукових досліджень:

– за сферою використання результатів (цільовим призначенням); за методами дослідження; за джерелом фінансування; за зв'язком з суспільним виробництвом; за тривалістю; за стадіями; за кількістю науковців (одиничне, групове); за кількістю задіяних наукових галузей (одна, комплексне або big science) (рів. В).

1.4. Відкрита наука (питома вага 6–8%)

1.4.1. Поняття відкритої науки (UNESCO):

- визначення поняття «відкрита наука» (рів. А);
- наукова комунікація (рів. В).

1.4.2. Складові відкритої науки:

- відкриті наукові знання (рів. В);
- відкрита наукова інфраструктура (рів. В);
- відкрита участь соціальних суб'єктів (рів. В);
- відкритий діалог з іншими системами знань (рів. В).

1.4.3–1.4.4. Цінності, принципи, переваги та ризики відкритої науки
(рів. В).

РОЗДІЛ 2

ЗАГАЛЬНЕ УЯВЛЕННЯ ПРО МЕТОДОЛОГІЮ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

(питома вага 40–50%)

2.1. Загальна характеристика методології (питома вага 13–17%)

2.1.1. Широке та вузьке розуміння методології. Поняття методології науки:

– методологія науки в широкому й вузькому значеннях; головна мета; методологічна основа наукового дослідження (рів. В);

– методологія як загальна система і галузь теоретичних знань; як система найбільш загальних принципів пізнання; як вчення про правила мислення; як вчення про науковий метод (рів. В);

– описова, нормативна, критична, прогностична функції методології науки; роль методології в забезпеченні об'єктивності та надійності досліджень; міждисциплінарність у сучасній методології (рів. В);

– структура методології за змістом: принципи, парадигми, цінності, теорії, поняття, методи, прийоми (рів. В).

2.1.2. Поняття методу і методики – спільне та відмінне:

– поняття методу як способу досягнення мети, вирішення конкретного завдання (рів. В);

– класифікація методів за типом знання, рівнем пізнання, методологією дослідження, способом організації (рів. В);

– характеристика методів (емпіричні, теоретичні, загальнонаукові, конкретно-наукові) (рів. В);

– ознаки наукового методу: об'єктивність, надійність, валідність, детермінованість, результативність, адекватність (рів. В);

– поняття методики як сукупності конкретних прийомів і процедур застосування методу (рів. В);

– структура методики: мета, завдання, об'єкт, предмет, методи, інструменти, процедури, критерії оцінювання; вимоги до методики: адаптивність, відтворюваність, ефективність (рів. В);

– спільне та відмінне між методом і методикою (рів. В).

2.1.3. Структура змістовної методології:

– філософська методологія як рівень методології науки (рів. В);

– загальнонаукова методологія: загальнонаукові підходи, принципи, поняття (рів. В);

– конкретно-наукова методологія (рів. А).

2.1.4. Основні методологічні принципи наукових досліджень:

– об'єктивність, всебічність, сутнісний аналіз, єдність історичного і логічного, доказовість, альтернативність, системність (рів. В).

2.1.5. Характеристика деяких методологічних підходів:

– системний підхід як загальнонауковий підхід: сутність, основні вимоги до використання; поняття системи і структури; системний аналіз (рів. В);

– аксіологічний підхід в контексті цінностей наукового знання, наукової діяльності, цінностей вченого (рів. В).

2.2. Наукове пізнання як основа наукових досліджень (питома вага 13–17%)

– наукове пізнання та його ознаки; компоненти: мета, пізнавальна діяльність суб'єктів, об'єкти, предмет, методи та засоби, логічні форми та мовні засоби, результати пізнання (рів. В);

– принципи наукового пізнання: об'єктивності; пояснення множини явищ за допомогою небагатьох загальних уявлень; достатньої повноти обґрунтування; системності; єдності аналізу й синтезу; єдності історичного й логічного; сходження від абстрактного до конкретного (рів. В).

2.2.1. Рівні наукового пізнання (теоретичний, емпіричний):

– емпіричний рівень: спостереження за об'єктами, фіксація фактів, проведення експериментів, встановлення емпіричних співвідношень (рів. В);

– специфіка емпіричного знання: пізнання об'єкта з боку зовнішніх зв'язків; обмеженість сфери застосування (рів. В);

– поняття наукового факту; факти дійсності і факти науки; роль фактів у науковому пізнанні: створення емпіричної бази для гіпотез і теорій; вирішальне значення в їх підтвердженні або спростуванні (рів. В);

– теоретичний рівень: проблеми і гіпотези на основі фактів; закони, принципи, теорії (рів. В);

– специфіка теоретичного знання: системи знань із загальними зв'язками та закономірностями; переважання раціонального моменту (рів. В);

– поняття наукової теорії як найбільш розвиненої форми пізнання; функції теорії: синтетична, пояснювальна, методологічна, прогностична, практична (рів. В).

2.3. Методи наукових досліджень (питома вага 13–17%)

– метод як обґрунтована та ефективна система дій для досягнення цілей; засіб отримання наукового знання, спосіб організації пізнавальних процедур, система пізнавальних прийомів (рів. В);

– основні функції методу: пізнавальна, експериментально-дослідницька, аналітична, інструментальна (рів. В);

– об'єктивність і суб'єктивність у виборі методів; поняття «методологічного негативізму», «методологічного анархізму» та «методологічної ейфорії»; зумовленість результатів від обраних методів (рів. В).

2.3.1. Характеристика емпіричних методів наукового пізнання:

– спостереження: основні вимоги, переваги й недоліки (рів. В);

– метод порівняння: умови (вимоги), завдання, види порівнянь (рів. В);

– метод вимірювання: визначення числового значення, основні елементи, поняття похибки вимірювань (рів. В);

– експеримент: сутність та етапи (рів. В).

2.3.2. Характеристика теоретичних методів наукового пізнання:

- аксіоматичний метод (рів. В);
- гіпотетико-дедуктивний метод: гіпотеза і дедукція, виведення висновків (рів. В);
- абстрагування і конкретизація; метод сходження від абстрактного до конкретного: основні етапи (рів. В);
- історичний та логічний метод, специфіка застосування (рів. В).

РОЗДІЛ 3

СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

(питома вага 19–29%)

3.1. Елементи наукового дослідження (питома вага 7–9%)

- поняття актуальності наукового дослідження (потреба у вирішенні конкретної наукової та/або прикладної проблеми) (рів. А);
- етапи визначення теми наукового дослідження: огляд літератури, можливості та ресурси дослідника, теоретичне та практичне значення очікуваних результатів (рів. В);
- визначення мети, завдань, об'єкта та предмета дослідження; розуміння відмінності між цими поняттями (рів. В);
- поняття наукової новизни: відкриття, уточнення та доповнення наявних знань, удосконалення наявних моделей чи технологій тощо (рів. В).

3.2. Пошук й опрацювання наукової інформації (питома вага 7–9%)

3.2.1. Інформація: сутність, властивості:

- поняття інформації та її роль у науковому дослідженні; основні властивості наукової інформації: адекватність, релевантність, правильність, точність, актуальність (рів. В);
- основні функції наукової інформації: кумулятивна (накопичення знань), комунікативна (передача знань), культурологічна (збереження культурної спадщини), соціальної пам'яті (фіксація досвіду) (рів. В).

3.2.2. Класифікація джерел інформації:

- первинні джерела інформації (рів. В);
- вторинні джерела інформації (рів. В).

3.2.3. Науковий пошук інформації:

- бібліотечні каталоги (традиційні та електронні) (рів. А);
- інформаційно-пошукові системи, ресурси мережі Інтернет: електронні наукові видання, бази даних, репозиторії, архіви (рів. В).

3.2.4. Штучний інтелект у наукових дослідженнях:

- застосування ШІ: автоматизація пошуку та швидкої обробки великих обсягів інформації, автоматизація рутинних завдань (рів. В);
- проблеми використання ШІ: академічна доброчесність, порушення авторських прав, вигадкування даних, непрозорість методик (рів. В).

3.3. Методологічна культура. Академічна доброчесність (питома вага 7–9%)

3.3.1. Методологічна культура й етика наукової діяльності:

- поняття методологічної культури; ознаки: методологічність, методологічна рефлексія, методологічна грамотність, методологічна компетентність, культура роботи з інформацією (рів. В);
- основні принципи етики наукової діяльності: об'єктивність та неупередженість; відповідальність за результати досліджень; повага до інтелектуальної власності; уникання конфлікту інтересів (рів. В);
- академічна доброчесність; принципи: чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність, прозорість (рів. В);
- види порушень академічної доброчесності: плагіат, самоплагіат, фальсифікація, фабрикація, списування, обман, хабарництво; відповідальність за порушення (рів. В).

РОЗДІЛ 4

ПРЕДСТАВЛЕННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

(питома вага 5–7%)

4.1. Публікації як спосіб представлення наукових досліджень (питома вага 5–7%)

– наукова публікація як структурована презентація наукового дослідження, що містить пояснення сутності наукової проблеми, методи й результати дослідження, науково обґрунтовані висновки (рів. В);

– функції наукових публікацій: оприлюднення результатів; встановлення пріоритету автора; свідчення про особистий внесок дослідника; підтвердження достовірності результатів, новизни і наукового рівня дослідження; підтвердження факту апробації та впровадження результатів; фіксація завершення певного стану дослідження; забезпечення наукової спільноти первинною науковою інформацією (рів. В).

4. СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТА

4.1. Структура та питома вага частин білета відповідають структурі тесту ЄВВ МОН:

Частина	Зміст	К-ть завдань	Макс. балів	Когн. рівень
I	Тестові завдання з вибором однієї правильної відповіді	30	60	A, B
II	Завдання відкритої форми: розгорнута відповідь на теоретичне питання	2	30	B
III	Практичне завдання: аналіз ситуаційної задачі / розробка програми дослідження	1	10	B
Разом		33	100	

4.2. Питома вага завдань у тестовій частині відповідає структурі Програми ЄВВ МОН (наказ № 740): Розділ 1 – 20–30%; Розділ 2 – 40–50%; Розділ 3 – 19–29%; Розділ 4 – 5–7%.

4.3. Особам, які проходять іспит в усній формі, завдання надаються в адаптованому вигляді за аналогічними критеріями оцінювання.

5. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

5.1. Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою. Мінімальний прохідний бал – 60.

Бали	Оцінка ECTS	Національна оцінка	Характеристика
90–100	A	Відмінно	Глибокі знання, нестандартне застосування
82–89	B	Добре	Повні знання з несуттєвими помилками

74–81	C	Добре	Загалом правильні знання з окремими помилками
64–73	D	Задовільно	Мінімально прийнятний рівень
60–63	E	Задовільно	Відповідає мінімальним критеріям
0–59	FX/F	Незадовільно	Потребує повторного складання

5.2. Критерії оцінювання частин:

– Частина I (тестова): 2 бали за правильну відповідь; 0 – за неправильну або відсутню; негативних балів не передбачено.

– Частина II (теоретична): 13–15 балів – вичерпна, науково обґрунтована відповідь; 9–12 – повна з несуттєвими недоліками; 6–8 – загалом правильна з помилками; 0–5 – неповна або нерелевантна.

– Частина III (практична): 8–10 балів – повне виконання, вміння застосовувати знання; 5–7 – виконано з незначними недоліками; 2–4 – часткове виконання з методологічними помилками; 0–1 – не виконано.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Перелік рекомендованої літератури узгоджено зі змістом Програми ЄВВ
МОН (наказ № 740 від 19.05.2025).

6.1. Нормативно-правова база

1. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26.11.2015 № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>
2. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
3. Постанова КМУ від 23.03.2016 № 261 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF#Text>.
4. Наказ МОН України від 19.05.2025 № 740 «Про затвердження Програми єдиного вступного випробування з методології наукових досліджень». URL: https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/94676/
5. Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>.

6.2. Основна навчальна та наукова література

6. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям. – Київ–Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2020. – 278 с.
7. Загrevська А. І. Основи наукових досліджень. – Суми: СумДПУ, 2020. – 164 с.
8. Основи наукових досліджень : конспект лекцій / укладач О. А. Шуменко. – Суми : Сумський державний університет, 2025. – 74 с.
9. Шейко В. М., Кушнарeнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності. – 8-е вид. – Київ: Знання, 2015. – 310 с.
10. Creswell J. W., Creswell J. D. Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches. – 5th ed. – Sage, 2018 – 275 p.

11. Babbie E. R. The Practice of Social Research. – 15th ed. – Cengage, 2021.

12. UNESCO Recommendation on Open Science (2021). URL: <https://en.unesco.org/science-sustainable-future/open-science/recommendation>

6.3. Інформаційні ресурси

- Web of Science: <https://www.webofscience.com>
- Scopus: <https://www.scopus.com>
- Google Scholar: <https://scholar.google.com>
- PubMed: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov>
- Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського: <https://nbuv.gov.ua>

7. ПОРЯДОК АПЕЛЯЦІЇ

7.1. Вступник має право подати апеляцію на результати іспиту протягом наступного робочого дня після оголошення результатів – у письмовій формі на ім'я голови Приймальної комісії НУФВСУ.

7.2. Для осіб, які з об'єктивних причин не можуть подати апеляцію особисто, допускається подання через уповноваженого представника або законного опікуна.

7.3. Апеляційна комісія розглядає апеляцію у триденний строк у присутності вступника або його представника. Результати є остаточними.

Гарант освітньо-наукової програми
«Фізична культура і спорт»

Ольга БОРИСОВА

Гарант освітньо-наукової програми
«Фізіологія людини і тварин»

Світлана ДРОЗДОВСЬКА

Гарант освітньо-наукової програми
«Фізична терапія, ерготерапія»

Олена ЛАЗАРСЬКА